

Ročenka Matice zašovské

IV. ročník

2025

„Neptejte se, jak obec podpoří činnost vašeho spolku, ale čím může být činnost vašeho spolku prospěšná obci.“

Parafrází známého výroku J. F. Kennedyho bych si dovilil uvést toto letošní číslo *Ročenky*. Jedná se teprve o 4. ročník, ovšem doba existence spolku Matice zašovské (MZ) je už dvakrát delší. Náš spolek je počtem členů sice malý, ale jsme spolkem, o kterém se ví i v širším okolí. Je to dáno zejména jeho charakterem. Aktivita MZ totiž nesměřují dovnitř, k uspokojení zálib a společných volnočasových aktivit členů (jak bývá u zájmových organizací častým jevem), ale navenek – v prospěch celé obce i jejích návštěvníků.

Nepožadujeme od své obce žádnou finanční podporu pro vlastní spolkovou činnost, ale naopak, svou činností pomáháme obci v péči o obecní majetek. Mám zde samozřejmě namysli především areál zašovského kláštera. V mezích svých možností jsme vlastní prací přispěli zvláště k zatraktivnění klášterní zahrady a vytrvale pracujeme na zpopularizování Zašové coby zajímavého turistického cíle a poutního místa.

Takovéto zaměření spolkové činnosti, jako je tomu v případě Matice zašovské, sice není zcela běžné, ale není ani raritní. Při hledání příkladů dobré praxe lze nalézt nejen povzbudivý a inspirativní příběh, kdy se spolek nadšenců angažuje ve věci záchrany, zvelebení a oživení místní nemovité kulturní pa-

mátky. Jeden takový příklad zmiňuji na jiném místě této *Ročenky* v reportáži z maličké obce Svätý Jan pod Skalou. Samozřejmě, že pokud se jedná o kulturní památku v majetku obce, je vždy hlavním předpokladem úspěchu zodpovědný přístup ze strany vedení obce. Všichni známe příklady následováníhodné i odstrašující. Někde je stav kulturní památky takový, že je chloubou a ozdobou obce, jinde naopak její ostudou. Ve věci ochrany a uchování našeho kulturního dědictví se potvrzuje platnost známého rčení: „Kdo chce, hledá způsoby, kdo nechce, hledá důvody.“ Trend je ale zřejmý a stále více samospráv si to uvědomuje: o prosperitě obce nevypovídá pouze soudobá moderní výstavba, ale minimálně ve stejné míře i stav historických objektů v obci. Zašovský trinitářský klášter možná v současnosti svým vzhledem působí nezajímavě, ovšem o to pozoruhodnější je jeho příběh, který se s historií Zašové prolínal tak výrazně, že trinitářský červenomodrý kříž je i dominantní součástí našeho obecního znaku.

Matice zašovská je spolkem občanským a demokratickým. Ve své činnosti se řídíme v prvé řadě stanovami, ale i zvyklostmi, které se osvědčily a staly se tradicí. Podle stanov každoročně probíhá volba předsedy spolku a volba je tajná. Zvyklostí se stalo, že za kandidáta na předsedu je považován každý člen spolku. Teprve poté co se ukáže, kdo z členů spolku získal v tajné volbě nejvíce hlasů, pak je na něm, zda volbu své osoby přijme.

Avizoval jsem letos svým kolegům z Matice zašovské, že pokud by se snad stalo, že i příští volba předsedy by dopadla podobně jako v minulých letech, funkci předsedy již nepřijmu. Důvěra kolegů mě sice velmi těší, ovšem v zájmu dobrého fungování každého spolku je z času na čas potřebný a užitečný jakýsi restart, a změna na postu předsedy je k tomu nejpřirozenějším impulzem.

Úvodník 5. čísla *Ročenky Matice zašovské* v roce 2026 bude již tedy psát nový předseda našeho spolku a já mu (jí) již nyní přeji vše dobré a Boží požehnání především.

Josef Krůpa, dosluhující předseda Matice zašovské

Učebny ZUŠ i muzeum v klášteře Trinitářů

Obec Zašová má od roku 2021 stavební povolení na záměr „Rekonstrukce bývalého kláštera v Zašové“. V roce 2022 byla dopracována prováděcí dokumentace, podle které se v témže roce zpracovaný rozpočet rekonstrukce obou klášterních budov, včetně venkovních ploch i rajského dvora, pohyboval kolem 132 mil Kč bez DPH. Už tehdy bylo jasné, že nebude v možnostech obce zrealizovat celou rekonstrukci v jedné vlně, ale bude nutné rozdělit ji na několik etap. Žádost o dotaci z evropských fondů podaná v roce 2022 měla pokrýt první. V celém přízemí a prvním patře hlavní, památkově chráněné budovy kláštera jsme s vyhlídkou na štědré dotaci naplánovali muzeum zachycující historii trinitářského řádu i obce Zašová. Předpokládaná investice byla cca 60 mil Kč bez DPH, přičemž dotace by pokryla cca 80 % nákladů. Bohužel na dotaci jsme nedosáhli. Během let 2023 a 2024 se proto zrealizovaly z obecního rozpočtu ty práce, na které bychom zřejmě marně sháněli dotační prostředky. Byly to především nové přípojky inženýrských sítí a demolice černé přístavby kotelny, dohromady asi za 4 mil Kč bez DPH. Pro zahájení rekonstrukce jako takové jsme stále sháněli dotační prostředky.

V roce 2025 se nám podařilo získat dotaci z evropských fondů na zbudování učeben vybavených digitálními technologiemi v oblasti umění ve výši cca 12 mil Kč. Přepočítali jsme projekt tak, aby v prvním patře místo celé plochy pro muzeum větší část zabíraly učebny a muzeum se umenšilo do chodby kolem rajského dvora v prvním patře. V přízemí rekonstruujeme jen přístupové chodby ke schodišti a ve 2. NP vzniknou ve dvou pokojících malinká nahrávací studia. Předpokládaná hodnota rekonstrukce výše popsané části kláštera, včetně vybavení pro učebny ZUŠ, která ale zahrnuje jak kompletní opravu střešní krytiny, tak třeba výtah a sociální zařízení ve třech patrech budovy je cca 41 mil Kč bez DPH. S využitím dalších dotačních podpor (Zlínský kraj, město Valašské Meziříčí, Modernizační fond MŽP) dáme dohromady dalších asi 8 mil Kč. Oproti štědré dotaci na muzeum je to sice žalostně málo, na druhou stranu je to jako v tom přísloví: lepší vrabec v hrsti,...

V září zastupitelstvo obce těsnou většinou schválilo vyhlášení výběrového řízení na rekonstrukci kláštera „Etapu Z1 ZUŠ“ a nejspíše v prosinci bude projednávat samotné zahájení stavby. Pokud se nám podaří výběrovým řízením snížit cenu rekonstrukce aspoň o 10 %, bude se dotace pohybovat, v poměru k částce s DPH, nad 40 %, což rozhodně není málo. Je skvělé, že drtivá většina zastupitelů souhlasí s postupnou rekonstrukcí kláštera. Jediný rozpor je v tom, po jak velkých krocích má re-

konstrukce probíhat. Z ekonomického i stavebního hlediska se zatím mírně většině jeví výhodnější využít dotace a opravit větší celek, než investovat postupně každý rok částku třeba kolem 10 mil Kč a opravit menší část. Uvidíme, jak dopadne výběrové řízení. Pokud bude nabízená cena nižší, než je rozpočet projektanta, věřím, že se zahájení rekonstrukce schválí. Pokud ne, budeme pokračovat v opravách menšími krůčky.

Bývalý klášter Řádu Nejsvětější Trojice je jedinou nemovitou kulturní památkou v majetku obce Zašová. Postupnými kroky se nám jej daří pomalu opravovat a věřím, že v tom budeme pokračovat i v následujících letech. Děkuji Matici zašovské za neutuchající propagaci bývalého zašovského kláštera, za zvelebování areálu jako takového, jak výstavbou mola na rybníku, tak opravou altánku v zahradě. Do dalších roků přeji nám všem, aby se bývalý klášter podařilo co nejdříve zrekonstruovat tak, že bude nejen památkou, ale také živým kulturním a duchovním srdcem naší krásné obce.

Mgr. Jiljí Kubrický, starosta obce, čestný předseda Matice zašovské

Účast na setkání moravských matic v Zašové

V neděli 11. května 2025 jsem se na pozvání Matice zašovské zúčastnil setkání moravských matic. I když byla nejprve tato pozvánka pro mě nereálná (z důvodu vzdálenosti téměř 300 km), tak okolnosti zapříčinily, že jsem tento den dopoledne končil duchovní cvičení na Velehradě a odtud to bylo do Zašové už jen třetina vzdálenosti. Tak jsem neváhal a přijel. Děkuji tímto ještě jednou za milé pozvání a vřelé přijetí Matici zašovské.

Pro mě, zástupce Matice Křemešnické z Čech, to byla příležitost představit naši činnost, poznat práci podobných organizací na Moravě a načerpat novou inspiraci. Během odpoledne se ale ukázalo, že práce a problémy matic jsou podobné. Záleží jen na chuti tuto práci udělat, anebo problém vyřešit. Je však krásné, že všechny matice spojuje společná myšlenka: úcta k víře, kultuře a dědictví našich předků.

V rámci programu jsem měl možnost představit činnost Matice Křemešnické, která se od roku 2013 věnuje péči o poutní místo Křemešník. Naše aktivity zahrnují kulturní a vzdělávací akce, koncerty, výstavy i komentované prohlídky kostela Nejsvětější Trojice. Tyto prohlídky se těší zájmu veřejnosti, protože návštěvníkům přináší nejen poznání umělecké hodnoty chrámu, ale i duchovní hloubku místa, kde se již skoro 500 let setkává víra a krajinná краса.

Z naší činnosti bych rád vyzdvihl také vydavatelskou práci, zaměřenou především na dílo P. Františka Bernarda Vaňka (1872–1943), někdejšího duchovního správce na Křemešníku. Tento mimořádný kněz, spisovatel a vlastenec patří k nejvýznamnějším osobnostem Pelhřimovska. Byl bohužel za své kázání proti nacismu zatčen a zemřel v koncentračním táboře v Dachau. Matice Křemešnická se snaží jeho odkaz uchovávat, znovu vydávat jeho díla a připomínat je současníkům.

Letošní rok je pro nás obzvlášť významný: poutní místo Křemešník bylo v roce 2025 zařazeno mezi lokality, kde lze získat plnomocné odpustky v rámci jubilejního Svatého roku, vyhlášeného papežem Františkem. Tuto poctu vnímáme jako potvrzení duchovního významu Křemešníku i úsilí všech, kdo o toto místo s láskou pečují.

Setkání v Zašové na mě zanechalo krásný dojem. Bylo to odpoledne naplněné přátelstvím a vzájemným porozuměním. Znovu jsem si uvědomil, jak důležité je, že se v naší zemi nacházejí lidé, kteří nezištně pracují pro kulturní a duchovní dobro svých regionů. Děkuji Matici zašovské za krásně prožité chvíle a těším se někdy na setkání na Křemešníku.

Vít Škoda, ředitel Matice Křemešnické o.p.s.

Ten třetí

Mezi nejpopulárnější sousoší Karlova mostu patří to, které bývá podle sochy břichatého Turka se zahnutou šavlí a turbanem lidově nazýváno „Turek z Karlova mostu“. Ti poučenější z nás vědí, že toto sousoší vytvořil v roce 1714 slavný barokní sochař Ferdinand Maxmilián Brokoff k počtě řádu trinitářů, kteří si svůj první klášter v našich zemích vybudovali právě v Praze a druhý u nás v Zašové.

Když pozvedneme oči od postavy populárního „Turka“ výš, uvidíme sochy tří světců. Pouze dvě z nich však představují trinitáře, konkrétně zakladatele tohoto řádu: sv. Jana z Mathy a sv. Felixe z Valois. Tou třetí a poněkud opomíjenou postavou, ač ji autor umístil nejvýše, je socha představující poustevníka sv. Ivana. Nenechme se mýlit jeho ruský znějícím jménem. Ivan je český světec. Ivan je slovanská podoba jména Jan. Určitě je to „češtější“, verze tohoto jména než zdánlivě český Honza. Svatý poustevník Ivan (Jan) žil v době, kdy naše národní dějiny pozvolna přecházely z mlhavého času legend a pověstí do období známé a doložitelné historie. Setkal se prý s knížetem Bořivojem a zřejmě i s jeho manželkou sv. Ludmilou.

Dnes poměrně neznámý sv. Ivan byl dříve vnímán jako náš národní patron, a tak významná postava našich nejstarších dějin, že podle prvních studií Myslbekova pomníku sv. Václava v Praze, měla být jednou ze čtveřice soch na soklu pomníku právě postava poustevníka Ivana a teprve později bylo rozhodnuto, že ji nahradí socha Anežky České.

Kousíček od Prahy v oblasti Českého krasu se nachází pozoruhodné poutní místo spojené s životem tohoto svatého poustevníka a starodávná obec s výmluvným názvem: Svatý Jan pod Skalou. Tato velikostí nepatrná obec měla pohnuté dějiny. První historická zmínka je už z roku 1030, kdy kníže Břetislav daroval zdejší kapli sv. Jana mnichům benediktinům, kteří si zde vybudovali klášter. Ten byl po staletích za josefínských reforem zrušen a klášterní objekt pak sloužil nejrůznějším účelům, byla zde například škola. V roce 1950 školu vystřídal komunistický tábor nucených prací, později byl klášter přestavěn na věznici, v níž byly podmínky natolik nelidské, že na nátlak Mezinárodního červeného kříže byla věznice už v roce 1955 zrušena. Následně zde byla škola pro příslušníky komunistické Státní bezpečnosti a od roku 1985 archiv tehdejšího ministerstva vnitra (kde byly v roce 1989 ve velkém páleny kompromitující dokumenty). V současnosti je v areálu bývalého kláštera Svatojánská kolej, Vyšší odborná škola pedagogická a ekologické centrum Kavyl.

Celý svatojánský poutní areál s pramenem vody, bývalým klášterem, kostelem (kterým se prochází do poustevníkovy jeskyně s jeho původním hrobem a skalní kaplí) je svým charakterem i polohou nezaměnitelný. Leží těsně pod mohutnou travertinovou skálou, která dala tomuto místu jméno a z které je krásná vyhlídka.

Co mě však při návštěvě tohoto místa doslova ohromilo a co může být nejen inspirací, ale i zahanbením těm obcím a městům, které se tváří, jako by jim péče o kulturní dědictví byla na obtíž a zbytečnou finanční zátěží: v této nepatrné obci je registrováno devět státem chráněných kulturních památek, které se po desetiletích komunistické správy nacházely v havarijním stavu. V roce 1989 v obci Svatý Jan pod Skalou žilo pouhých 71 obyvatel včetně dětí. Přesto záchranu tohoto svého dědictví pojala tato maličká obec jako svou prioritu. V tom úsilí obci napomáhá i 15členný spolek nadšenců a patriotů s názvem Svatojánská společnost, která zde vyvíjí širokou a účinnou osvětovou, propagační a vydavatelskou činnost, zajišťuje průvodcovskou službu v kostele, provozuje zdejší muzeum a pořádá kulturní akce a přednášky.

Josef Krůpa, dosluhující předseda Matice zašovské

Co je pro mne chrám? – Úvaha nad výročím 300 let od požehnání kostela v Zašově

Letos jsme si v Zašově připomněli dvě výročí: jednak 300 let od přenesení obrazu Panny Marie Zašovské do nového kostela a jeho benedikce (15. 7. 1725), a také požehnání základního kamene kláštera trinitářů (4. 10. 1725). Již dlouho předtím se zde však uctívala Panna Marie, která pomohla zbloudilému rytíři v jeho zoufalé situaci. Nevíme, jestli mu tehdy Panna Marie něco řekla... Vlastně ani nemusela, gesta stačí a jsou jasná. A možná rytíř slyšel vnitřní hlas, který poslušně následoval.

Při letošních oslavách jsme si měli uvědomit, že v Zašově není posvátnějšího místa než kostel. V mešní prefaci zpívá kněz tato slova: „v tomto příbytku s námi přebývá Bůh, kostel je dům modlitby.“ Bůh je sice přítomen všude: v přírodě, ve vesmíru, v srdci člověka... On všechno svou mocí udržuje v bytí a všechno svou prozřetelností řídí. Ale v kostele přebývá jedinečným způsobem. Pán Ježíš, Boží Syn, skrze slova kněze nabízí na oltáři sám sebe jako smírnou oběť za spásu světa. Rozdává se zde drahocenný chléb života – ovoce jeho utrpení na kříži. Je s námi doslova hmatatelným způsobem ve svém oslaveném těle – v posvěcené hostii. Sv. farář Arský, Jan Maria Vianney, měl vždycky v očích slzy, když si uvědomil, že ve svých rukou drží Boha, tak jako kdysi sv. Josef v Betlémě.

Benedikce kostela před 300 lety byla velká událost a kostel byl poté připraven pro to, aby se v něm slavila mše svatá. Na konsekraci si však kostel ještě musel počkat – až do 29. 7. 1742, kdy do farnosti přijel biskup olomoucký Jakub Arnošt z Lichtenštejna – Castelvorna, aby při slavnosti, která trvala čtyři hodiny, posvětil náš kostel.

Co pro mne znamená kostel?

Pro milovníky architektury je úžasnou stavbou.

Pro historiky je svědectvím minulosti.

Pro ty, které kostel nezajímá, snad zbytečností.

Pro mne – kněze – je náš kostel DOMOVEM, CHRÁMEM, HRADEM.

Je nám v něm dobře, vnímáme zde Boží blízkost a zakoušíme bezpečí.

A každý z nás je chrámem. Oltář je naše srdce.

Když toto vím a chápu, rád se tam vždy vracím.

P. Jiří Polášek, farář zašovský a čestný člen Matice Zašovské

300 let od položení základního kamene kláštera

Asi není v obci člověka, který by nevěděl, o jakou budovu se jedná, řekne-li se trinitářský klášter. Už méně lidí by dokázalo bezpečně časově určit dobu počátku jeho výstavby, byť by měli povědomí alespoň o století. Možná o to více čtenářů překvapí, že v letošním roce i klášter slavil své výročí. Stalo se tak 4. října, kdy to bylo přesně 300 let od položení jeho základního kamene. Patrně nikdo z nás si nedovede představit, jak taková událost probíhala, a proto popustme uzdu své fantazie a vraťme se do Zašové před třemi staletími.

Představte si, že procházíte Skálou. Za zády vám ševlí klidně ubíhající voda Zašovského potoka a před vámi slyšíte kovové tóny bušících kladiv do majlíků, od kterých do všech stran odlétávají tu kusy a jinde spíše kousky kamene. Vaši pozornost upoutá také lehké a pravidelné klepání, které se line od skupinky mužů, z nichž dva jsou odění v bíločerných hábitech s červenomodrými kříži. Trojice se sklání nad místním kameníkem, přičemž očima bedlivě prohlíží každý jeho úder. Tu a tam mezi sebou prohodí pár vět, případně uznale přikývnu hlavou. Jeden z mužů si vás najednou všimne a vydá se směrem k vám. Už už se chcete zeptat, co se to tu děje, když na tuto nevyřčenou otázku, muž v mžiku sám odpoví: „*Pozdrav pán Bůh, poutníku! Vidím, že vás mistrova práce zaujala. Zrovna dosekává kámen, který do země uloží bratři trinitáři jakožto první kámen svého nově budovaného domova.*“ „*Trinitáři? Kde já jsem to jen...*“, říkáte si v duchu, ale to už vaše pátrání v paměti přeruší onen muž, který ukazuje směrem odkud stoupá černošedý dým a navádí vás, ať se tam jdete podívat.

Popadla vás zvědavost, a proto se rychlým krokem ubíráte podél potoka, od Skály mezi loukami, směrem do středu obce. Kouř se s ubíhajícími metry postupně mění na hustý černošedý dým. U cesty do Stračky, mezi nízkými dřevěnkami, kde pobíhá hejna hus a slepic, dokážete rozeznat, že kouř vychází z míst směrem od kostela. Jeho vysokou siluetu, avšak jen s jednou malou vízkou, už z dálky poznáváte. Čím dál tím více nasáváte vzduch prosycený kouřem, jehož vůni ale nevíte, kam přesně zařadit. Aroma dřeva se mísí s čímsi zemitým, na první nádech neurčitým. Uvažování nad neznámou vůní naruší kvapem jedoucí povoz, z jehož vozu se práší a padají drobné kousky dřevěného uhlí, které místní děti kvapem sbírají. „*Ten jede z lesa od milířů!*“, křikne jedno z dětí. To už se ale blížíte k budoucí klášterní zahradě, v níž panuje čilý ruch. V pozadí parta kopáčů kope místní „slínovicu“ z budoucího rybníka. Z navršené hromady jiní muži odebírají materiál, který pečují do dřevěných forem. Najednou vám to dojde, když vidíte, jak mistr cihlář umně skládá jednu cihlu vedle druhé a postupně je vrší do kužele, jež prokládá dřevem a zasypává dřevěným uhlím. To je ten podivný pach, který již notnou dobu cítíte! Pálení cihel! Při pozorování všeho toho hemžení na vás najednou někdo křikne, ať jdete stranou. Otočíte se a sledujete, jak pár koní přiváží několik jedlových, hrubě otesaných trámů. Další opodál již opracovávají zkušení tesaři. Hned vzápětí přijíždí i vám známá skupinka ze Skály s nazdobeným kamenem.

V ten moment práce pomalu umlká. Začínají vyzvánět zvony a kolem kostela přibývá lidu. Objevují se i další řeholníci, kteří mezi lidmi rozdávají pohoštění. Občas zaslechnete, jak si místní i přespolní pochvalují nabízené pokrmy. „*Ještě aby ne, když jsou*

zdarma," uštěpačně utrousí okolojdoucí. Přijíždí i první kočáry, z nichž vystupuje urozená šlechta, aby stvrdila výjimečnost této slavnostní chvíle. Mezi prvními dojíždí fundátor budoucího kláštera, František Ludvík ze Žerotína, který ten den zároveň slaví svůj svátek. Vzápětí po něm brněnský probošt Jan Matyáš hrabě z Thurnu a Vallesassina, muž, jenž žehnal zdejší kostel a výrazně se přimluvil u císaře Karla VI. ve prospěch zašovských trinitářů. Po prosloveh obou zmíněných se spolu s davem přesouváte na severní stranu kostela, kde je již symbolicky nachystán rýč a základní kámen. Na něj dle tradice pokládá František Ludvík ruku, hrabě z Thurnu jej posvěcuje a po modlitbě dotyční symbolicky odrývají kus země, následováni stavitelem i nádeníky. Do vzniklého výkopu poté vkládají základní kámen kláštera.

Tehdy asi nikdo netušil, že o 300 let později bude budova kláštera stále stát v takřka nezměněné podobě. Taktéž by se patrně divili, že už prostory nevlastní trinitáři, ale o klášterní budovy se stará obec. A nejspíše vůbec by nečekali, že bude objekt jednou zpřístupněn veřejnosti.

Mgr. Jan Matyáš, Ph.D., člen Matice zašovské

Internace řádových sester na Jesenicku

Po roce 1948 začala KSČ systematicky podřizovat římskokatolickou církev státním institucím a likvidovat její autonomii. Vrcholem zásahu proti mužským řeholím byla „Akce K“ v dubnu 1950, po níž bezpečnostní složky obsadily kláštery, zrušily 219 řádových domů a internovaly 2 376 řeholníků. U ženských řádů, které tvořily páteř zdravotnictví, školských a sociálních zařízení (11 261 sester v 778 objektech), postupoval stát zdrženlivěji a v delším časovém horizontu. Akce vyklízení ženských klášterů proběhla ve třech vlnách od konce srpna do října 1950 a vyústila v likvidaci přibližně 252 klášterů a internaci asi 2 500 řeholnic. Nejvíce zasáhl školské, kontemplativní a smíšené charitní řády. Z internace byly zpočátku vyňaty sestry, které nebylo kým nahradit. Na řehole zároveň rostl politický, hospodářský a administrativní tlak s cílem převzít plnou kontrolu nad jejich životem.

Největší přesun sester nastal koncem září 1950, kdy byly představené řádů v Praze úředně informovány o vystěhování a sestry dostaly pokyn připravit se ke stěhování na 28. září. Kontakty s okolím i samotné balení probíhaly pod dohledem zmocněnkyní; odvézt si směly jen osobní věci a nejnnutnější vybavení. Přesuny v autobusech, sanitkách a nákladních vozech řídila církevní oddělení okresních a krajských národních výborů, která zároveň zajišťovala propagandistické zpracování věřících. Vystěhované kláštery přebírali okresní církevní tajemníci, kteří pořizovali soupis majetku a rozhodovali o jeho dalším využití; v internačních střediscích organizovaly ubytování a dohled nad řeholnicemi „spolehlivé“ zmocněnkyně. Na Jesenicku byly nejprve vyklizeny menší domy (např. boromejky v Kobylé, Zlatých Horách, Ondřejovicích, Žulové a Skorošicích), a poté vznikla velká soustředovací střediska – v Bílé Vodě, Javorníku, Vidnavě a Zlatých Horách. Největší transport nastal 28. září 1950, kdy bylo jen do Bílé Vody převezeno 143 sester ze šesti řádů, mimo jiné Školské sestry de Notre Dame, Sestry sv. Cyrila a Metoděje, Milosrdné sestry sv. Vincence de Paul či Karmelitky Božského srdce Ježíšova. Sestry byly po celodenní cestě ze všech koutů Československa ubytovány v bývalém piaristickém klášteře a naproti

stojícím ženském klášteře Chudých Školských sester de Notre Dame; podmínky byly provizorní a dohled nepřetržitý.

Roku 1951 došlo k věkovému rozdělení řeholnic: mladší do 40 let byly přesunuty do závodních internátů a továren lehkého průmyslu, ženy mezi 40–60 lety do středisek „podomáckého“ průmyslu (Broumov, Javorník, Albrechtice) a staré či nemocné nad 60 let do charitních ústavů (mj. Bílá Voda). Z plánované likvidační „Akce B“ (1953) nakonec sešlo, ale roku 1955 politbyro schválilo model postupného převodu sester do zařízení České katolické charity a jejich trvalého dohledu. Vznikly hlavní charitní domovy (Broumov, Jiřetín, Hejnice, Bílá Voda, Javorník) s lehkou výrobou a služebními pracemi. Šedesátá léta přinesla dílčí uvolnění a redukci sítě na zařízení pro duchovní osoby, normalizace však znovu zpřísnila dohled a až do roku 1988 prakticky znemožnila přijímání dorostu; počet sester tak v roce 1989 klesl až na 2400.

V Bílé Vodě byl 12. listopadu 1951 zřízen Charitní domov pro řeholnice, kam se postupně soustřeďovaly především starší a nemocné sestry. Krátký pokus o textilní výrobu – šití na strojích a normovanou práci pro prostějovské oděvní závody – byl brzy přesunut do Javorníku. Od 60. let řeholnice v Bílé Vodě obývaly a adaptovaly další domy ve vsi a do roku 1989 to dělalo už celkem dvacet domů. Od roku 1985 se v Bílé Vodě začalo s výrobou hostií, kterou zajišťovaly zprvu sestry vincentky. V hostiárně, jediné v republice, se ročně vyrobilo okolo 18 milionů hostií.

Každá komunita měla své představené a v rámci možností vedla oddělený řeholní život, trvale však pod dohledem státních orgánů. Vedoucí bělovodského ústavu byl jmenován Českou katolickou charitou a musel být osobou politicky spolehlivou. Správce měl na starosti vedení evidence a sledování situace v jednotlivých domech, vydával sestrám propustky k lékařům či na nákupy mimo obec, přebíral jejich poštu a zajišťoval dohled nad chodem zařízení. Všechny návštěvy řeholnic se musely hlásit přímo u něj. Duchovní správu obvykle vykonávali dva kněží, kteří byli zároveň zaměstnání v Charitním domově jako údržbáři. Život řeholnic byl přísně omezen pouze na prostor obce. Koncem roku 1988 žilo v Bílé Vodě stále 415 sester ze třinácti řádů a kongregací. Cílem režimu po celou dobu internace bylo, aby řeholnice zůstaly izolované, nábožensky nepůsobily a zejména v ústraní dožily. Návrat do svých původních domovů se jim umožnil až po čtyřiceti letech a mnohé sestry se už domů nikdy nevrátily.

Michaela Neubauerová, archivářka Stát. okresního archivu Jeseník

Zašovská Madona na Valašském nebi

Od května do začátku listopadu bylo možné v zámku Kinských ve Valašském Meziříčí navštívit *Valašské nebe*. Výstava, připravená Muzeem regionu Valašsko, představila duchovní život i umělecká díla z kostelů a kaplí kraje mezi Bečvami. Své místo ve výstavě měla i Zašovská Madona, která (společně se Svatohostýnskou a Valašskou Madonou) prezentovala sílu poutních míst v našem regionu. Ta bylo možné ve výstavě „navštívit“ prostřednictvím kukátek se stereofotografií interiéru – včetně kostela Navštívení Panny Marie v Zašově. Další exponáty seznamovaly s dlouhou historií duchovní kultury na Valašsku – prostřednictvím vzácně dochovaných uměleckých děl byla přiblížena i zaniklá duchovní místa a světci či mariánské obrazy, se kterými se na Valašsku můžeme setkat nejčastěji.

Zašovská Madona je zázračný obraz opředený příběhy a historickými událostmi, jež se stal i důvodem pro stavbu poutního kostela. Podle legendy zabloudil křesťanský rytíř ve zdejších leších a po třech dnech (a modlitbách) byl vyveden šňůrou, jež mu Madona s Ježíškem v náručí spustila. Jako poděkování nechal namalovat obraz, po staletí uctíváný. Samotné dílo je malba temperou na desce z jedlového dřeva potažené lněným plátnem. Byla několikrát upravována: nejprve byla domalována postava rytíře (z malby byla při restaurování v roce 2008 odstraněna), později – v souvislosti s umístěním do novostavby poutního kostela – byla deska seříznuta do podoby kříže. Restaurátorský průzkum i ikonografický rozbor potvrdily, že se jedná skutečně o původní gotickou malbu pocházející z 50. let 15. století, která byla inspirována (či přímo vytvořena) malíři z oblasti polského Krakova.

Zašovská Madona se na výstavě objevila hned několikrát – ovšem originální oltářní obraz své místo neopustil, jak se mohli přesvědčit nejen účastníci oslav 300 let od založení kostela. V zámku Kinských byla představena kopie od malířky a restaurátorky Marie Bognerové společně s plátnem brněnského malíře Josefa Ladislava Šichana. Právě Šichanova malba v roce 1883 na dlouhá desetiletí nahradila poškozený originál. Je zajímavé, že tuto „nepravou“ podobou Zašovské Madony vídáme na upomínkách z pouti nejčastěji. Ostatně i tyto drobné předměty měly ve výstavě své místo. Podle pamětníků byli místní věřící na Šichanovu podobu Madony natolik zvyklí, že návrat restaurovaného gotického díla přijali s nelibostí.

Výstava *Valašské nebe* sice skončila a obě malby se vrátily zpět do zašovského kostela, ale téma se stěhuje dál za oceán. Zlínský kraj se prostřednictvím fotografií z výstavy prezentuje v kulturním centru města Zacatecas v Mexiku: společně i se Zašovskou Madonou.

Mgr. Kamila Valoušková, historička umění

Obecní symboly Zašové

Dne 18. prosince tohoto roku uběhne přesně čtvrtstoletí od získání obecních symbolů, tedy znaku a vlajky, přesněji, od jejich udělení předsedou Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Připomeňme si tedy v krátkosti, co tomuto aktu předcházelo.

Hned na počátku je nezbytné zmínit, že v minulosti, stejně jako jiné okolní obce, Zašová svůj vlastní znak nikdy neměla. Jak ale dokládá vzácně dochovaný typář, zhotovený v roce 1728, užívala pečetního znamení. O jeho pořízení se zasloužil řeholník zdejšího trinitářského kláštera Václav Vranečka (řeholním jménem Václav od sv. Antonína), a to se souhlasem zašovské vrchnosti, Františka Ludvíka svob. pána ze Žerotína. Pečetnímu poli dominuje trojvrší, nad jehož prostředním vrcholem se vznáší tlapatý kříž obklopený svatozáří, vpravo provázený osmihroutou hvězdou s majuskulním písmenem M a vlevo písmenem Z, umístěném ve vavřínovém věnci. Při horním okraji pole probíhá česká majuskulní legenda – PECET OBCE ZASSOWSKE (latinské datum vzniku pečetidla je vyryto do jeho držadla). Symbolika pečetního znamení je zcela zřejmá. Motiv kříže se vztahuje k místnímu klášteru trinitářů, přestože jeho podoba je zde upravena (na dochovaných památkách je trinitářský kříž zobrazován jako rovnoramenný, nikoliv tlapatý). Písmeno M je samozřejmě mariánským symbolem, písmeno Z ve vavřínovém věnci oslavuje rod Žerotínů, coby spoluzakladatelů a mecenášů kláštera. Jak potvrzuje sám Václav Vranečka, z erbu Žerotínů bylo převzato i trojvrší (viz zápisky zašovského rektora a Václavova bratra Jana Bartoloměje Vranečky).

Návrhy znaku a vlajky si představitelé Zašové rozhodli pořídit v červenci 1999. Osloven byl Mgr. Robert Kepř z Brna, jenž se inspiroval místní mariánskou tradicí, pověstmi a názvy polních tratí. Jeho návrhy, zcela pomíjející existenci starého pečetního znamení a jedinečnou trinitářskou historií místa, nebyly ani esteticky přijatelné

a sklidily zaslouženou kritiku. Úkolu navrhnout zašovský znak se proto ujal místní penzionovaný učitel výtvarné výchovy, pan František Maliňák. Jeho návrhem byl znak, v němž figurovalo celé pečetní znamení, pouze doplněné tinkturami (tj. barvami). Převzetí kompletního pečetního obrazu je však z heraldického hlediska nepřipustné, návrh proto nemohl být postoupen k dalšímu projednávání.

Náčrtky nových návrhů představil obecnímu zastupitelstvu již v listopadu 1999 autor tohoto článku, v únoru následujícího roku pak definitivní kresby. Po kladném vyjádření kulturní komise i obecní rady byly návrhy zaslány k projednání do parlamentního Podvýboru pro heraldiku a vexilologii v Praze. Ten je na svém zasedání 1. listopadu 2000 schválil, stanovil oficiální blason (tj. popis) a předal kanceláři dolní komory Parlamentu ČR k udělení. Dne 28. listopadu 2000 vydal tehdejší předseda Poslanecké sněmovny Václav Klaus rozhodnutí o jejich udělení, pod jednacím č. 74, s následujícím blasonem:

ZNAK

V modro-červeně polceném štítě vyrůstá ze stříbrného trojvrší korunovaný dvouocasý lev s červenou zbrojí, držící v pravé

přední tlapě zlatou osmihrotou hvězdou. V trojvrší volné modré břevno, přeložené volným červeným kulem.

VLAJKA

List tvoří dva svislé pruhy, modrý a červený, překryté bílým vodorovným pruhem, vycházejícím ze čtvrté pětiny žerďového a vlajčího okraje. Z bílého pruhu vyrůstá černý dvouocasý lev se žlutou korunou, červenou zbrojí a žlutou osmicípou hvězdou v pravé tlapě. Poměr šířky k délce listu je 2:3.

Miroslav J. V. Pavlů, heraldik

Zašovský klášter – živý organismus

Jsem v Matici zašovské nováčkem a prvně jsem při společném výročním setkání dostala za úkol zamyslet se nad tím, jak vidím svým pohledem úlohu matice, její fungování a vize směřování do budoucna. A tak jsem vnitřně rekapitulovala a hodnotila. Nejen z pohledu člena, ale také z pohledu pozice kulturního referenta, kterým jsem rok byla, a též z pozice zastupitele.

Z pozice zastupitele i občana vnímám vlastnictví kláštera jako velkou cennost. Cennost, která je díky své historické hodnotě jedinečná a nenahraditelná. Odkaz předků, kteří pro jeho vznik a další fungování obětovali mnohé. Prošel si svými vzešty i pády, v jeho zdech prožily své osudy desítky lidí a my jsme dostali příležitost pokračovat. A i když jsem si plně vědoma, že rekonstruování i následná údržba je pro obecní rozpočet soustem obrovským, pevně věřím, že jsme jej schopni postupně strávit. Že jsme schopni pokračovat v odkazu a dokážeme další směřování uchopit zodpovědně.

Proč jsem se stala členem Matice zašovské? Vždy jsem si velice vážila těch, kteří dokážou utrhnout kus ze svého volného času a nezištně jej věnovat aktivitám, které jsou prospěšné i jiným. A obohatit tak svůj život pocitem naplnění z práce pro dobrou věc, pro dobré úmysly. Matici zašovskou vnímám jako spolek, který vdechne neživé památce život a stal se její duší. Díky matici a úsilí jejích členů při aktivitách samostatných či ve spolupráci s obcí i jinými institucemi je již teď klášter živým organismem, který může leccos nabídnout – místa k zastavení a rozjímání, místa pro společenské aktivity, pro sdílení a potkávání se. Mnohé již změnilo svou podobu, mnohé bylo vybudováno. To jsem též velice ocenila při přípravě obecních akcí, které jsem zde organizovala. A které díky skvělé spolupráci s maticí mohly úspěšně proběhnout. A v tomto vidím obrovský benefit matice a její úlohu nejen pro přítomnost, ale též pro budoucnost. I když bude jednou klášter zrekonstruován (a pevně doufám, že se toho dočkáme), bude stále potřebovat ty, kteří budou jeho duší. Aby žil, aby se nestal mrtvým místem. Aby dokázal nabídnout celý svůj potenciál.

Zároveň si uvědomuji, že podstatnou úlohu v dalším vývoji kláštera má především obec. Jednou jsme na zastupitelstvu nazvali klášter naším (obecním) dítětem. Dítětem, o které je potřeba pečovat a nečekat, že to za nás udělá někdo jiný. Každé dítě potřebuje lásku, zodpovědný přístup, starostlivost i doprovázení při rozvoji. Myslím, že je to příznačné. Klášter je obecním majetkem, který toto vše potřebuje, a pevně věřím, že všeho výše jmenovaného se dočká.

Symbióza ve spolupráci matice a obce je příkladem, jak může občanská iniciativa doplnit institucionální úsilí v péči

o památky, proměnit je tak v aktivní součást života obce. Trinitátský klášter v Zašově díky tomuto spojení brzy nebude jen spícím exponátem, ale jednou se stane pulzujícím centrem kulturního a společenského dění.

Závěrem své rekapitulace musím poděkovat za to, že jsem dostala příležitost stát se členem spolku! Snad budu schopna i já být součástí tohoto organismu s pozitivním přínosem pro něj.

Petra Pavelková, členka Matice zašovské

Medvěd Jura navštívil i altán v klášterní zahradě

Destinační společnost Valašsko již po několik roků přivádí nejen malé turisty a výletníky formou hry na zajímavá místa po Valašsku. Vždy v létě, po dobu čtyř měsíců, mají účastníci možnost sbírat otisky 20 razítek na 20 různých místech. Jsme hrdí na to, že se nám v průběhu let podařilo mezi zajímavá místa zařadit i ta v Zašově a Veselé. Razítko s otiskem tlapy Medvěda Jury bylo v minulosti ukryto třeba ve Stračce, na vyhlídce za školou, na naučné stezce ve Veselé a letos jsme využili zrenovovaného altánu v klášterní zahradě a pozvali účastníky hry tam. A můžeme říct, že pro razítko si přišlo minimálně 1 444 účastníků hry. Tolik bylo těch, kteří posbírali všechna razítka z 20 míst a bylo zařazeno do závěrečného losování o ceny. Nicméně předpokládám, že návštěvníků bylo mnohem více, protože hracích brožur se prodalo téměř 4 000 ks, někteří hráli online a každý měl s sebou snad i nehrající doprovod.

Chtěla bych při této příležitosti ze srdce poděkovat členům Matice zašovské, kteří altánek v předchozím roce zrenovovali. Vedle krásného mola u klášterního rybníku a křížové cesty je to další prvek drobné architektury, který dělá krásnou vizitku naší obci, a můžeme být na ně právem pyšní.

Marcela Janišová, Obec Zašová

Ohlédnutí za rokem 2025

Nová *Ročenka* je na světě a s ní i drobná rekapitulace toho, co jsme s maticí podnikali na poli kulturním. Rok 2025 byl opět plný akcí – a měli jsme k tomu několik důvodů. Připomněli jsme výročí 300 let od dostavby a benedikce současného poutního kostela Navštívení Panny Marie (15. července 1725), kterážto událost byla tehdy spojena s přenesením milostného obrazu Panny Marie Zašovské ze starého dřevěného kostela do nového chrámu. Ve stejném roce (4. října 1725) pak byl položen základní kámen pro stavbu přilehlého kláštera mnišského Řádu Nejsvětější Trojice pro vykupování zajatců – zkráceně Trinitářů.

Ale postupně... V březnu proběhly besedy s tématem naší historie pod názvem *Černá hodinka* v KD Veselá (5. a 19. 3.), kde jsme se dozvěděli o veselských usedlostech (Rostislav V. Němejc) a o památkách v Zašově i ve Veselé (Jan Matyáš). Přednášky doplnila 29. 3. děkovaň pouť z Radhoště do Zašové, na kterou navázalo druhý den divadelní představení Víti Marčíka *Moravské pašije*.

Květnový *Matiční den* byl opravdu velkým dnem, protože jsme byli zároveň hostiteli IX. ročníku *Poutě moravských matic* (11. 5.), která začínala v kostele přednáškou (Jan Matyáš: *O historii poutního areálu*) a přes zastavení na rajsském dvoře a na molu u rybníka, končila v sále v klášteře vystoupením dětí ze ZŠ Salvátor Valašské Meziříčí. Výtěžek z této bohudíle akce putoval na podporu „Stáje Unity“ vedené paní Ondřejovou, která se svými poníky zpestřuje každou akci pořádanou nejen v klášteře. Otevřením kláštera a prohlídkou jsme se rovněž zapojili do akce *Noc kostelů* (29. 5.).

Opravený altán začal plně sloužit svému účelu a hned byl využit nejen maticí, obcí, návštěvníky zahrady, ale i ke známé hře pro jednotlivce i celé rodiny *Poznáváme Valašsko s medvědem Jurou*, díky níž do Zašové a klášterní zahrady zavítaly stovky návštěvníků.

Na letošní návštěvnickou sezónu předseda matice Josef Krůpa připravil v prostorách kláštera dvě výstavy – *Zašovský kostel a klášter – 300 let a Příběh Cyrilometodějské kaple na Radhošti*. Díky tomu jsme měli co ukazovat nejen při slavné Zašovské pouti, ale po celou sezonu, kdy byl klášter pravidelně o víkendů otevřen zájemcům.

Začátkem července proběhla pouť (6. 7.), na níž z matiční iniciativy a za souhlasu p. faráře Poláška prošel za účasti krojovaných účastníků průvod obcí a symbolicky přenesl obraz Panny Marie Zašovské do kostela, kde obdržel požehnání.

Díky iniciativě Muzejního a galerijního centra Valašské Meziříčí jste se mohli vydat po stopách jednoho z nejvýznamnějších moravských šlechtických rodů – Žerotínů – a objevovat dědictví, které formovalo tvář Moravy – Zašovou nevyjímaje. Když je řeč o muzeu, nemůžeme opomenout ani zašovskou stopu na úspěšné výstavě *Valašské nebe* (část výstavy bude zapůjčena do mexického města Zacatecas), která byla k vidění v zámku Kinských v Muzeu regionu Valašsko. Na ní se mimo jiné prezentoval obraz Panny Marie od Josefa L. Šichana z roku 1883, který byl dlouhou dobu umístěn na hlavním oltáři našeho kostela, a kopie mariánského obrazu od malířky a restaurátorky Marie Bognerové z roku 1953.

Tradiční srpnové posezení u altánu (3. 8.) kvůli počasí málem neproběhlo, ale naštěstí déšť ustal, a tak jsme mohli nejen opéct buřty, ale i zazpívat a pobesedovat.

Náš spolek má za cíl propagovat klášter a celé poutní místo, a to se letos dařilo skvěle. Reportáž zde dělal mj. Český rozhlas Zlín, TV Noe, a historik Michal Bařinka zveřejnil Zašovou ve své chystané knize *Poutní místa Česka*. Naši členové také nezháleli a svými přednáškami šířili dobré jméno naší obce po celé Moravě a všude rozdávali zájemcům nově vydanou brožuru *Pozoruhodný příběh kláštera v Zašově*.

Aktivní podporu myšlenky renovace a smysluplného využití areálu kláštera prosazují naši členové i na půdě obce, a proto jsme se rádi zúčastnili prohlídky kláštera přímo se starostou obce Jiljí Kubrickým (13. 9.), na které představil plány s klášterem a jeho renovací. V této souvislosti nás potěšilo ocenění „Cena souznění“ v soutěži *Má vlast cestami proměn*, kterou obec získala za přeměnu bývalé školy Ústavu sv. Josefa na komunitní dům seniorů a jejíž předání proběhlo 12. září v Senátu Parlamentu ČR.

Letos je zároveň výročí 75 let od „Akce Ř“, kdy komunisté vyrabovali kláštery a řeholníky i řeholnice drželi v internaci, některé rovnou v kriminálu. Toto výročí jsme připomněli výstavou a přednáškou Mgr. Michaely Neubauerové ze Státního okresního archivu v Jeseníku *Bílá Voda a historie internace řádových sester a Jesenícku* (22. 11.). Doufejme, že se už nikdy takových věcí nedožijeme.

Chcete-li naše snažení podpořit i finančně, máme pro ten účel zřízen transparentní účet: 2901231219/2010. Všechny takto získané prostředky jsou a budou využity na humanitární, osvětové a kulturní účely v souladu se stanovami našeho spolku.

S přáním krásných dnů, Vaše Matice

Výzva čtenářům

Obcházíte již dlouho zaprášené a staré předměty na půdě nebo se Vám nechce uklízet ta stará skříň plná věteš v garáži či stodole? Ozvěte se členům Matice zašovské! Artefakty prohlédnou a zhodnotí jejich možné využití pro chystané expozice. Máme zájem především o předměty se vztahem k Zašově (Veselé), zdejšímu poutnímu místu, klášterem, běžným i spolkovým životem na vsi i uměleckými výrobky zhotovenými v Zašově. Staré fotografie či pohlednice nám můžete i zapůjčit k naskenování. Nevyhazujte „staré krámy“ předčasně, většinou ještě můžou posloužit dobré věci!

Děkují členové Matice zašovské